

Післямова

Комплекс Святого Лазаря творили такі самі люди, як і ми з вами. Найталановитіші з них знайшли себе, своє покликання і багато працювали над тим, щоби його реалізувати. Серед будівничих були ті, які зуміли втілити свій Талант та вибороти свою Долю.

Серед таких особливих – Марко Острогорський, ініціатор будівництва шпиталю ще на Калічій Горі, для потреб якого планував використати ділянку тестя, знаменитого лікаря та бургомістра Павла Кампіана. Згодом його дітище ожило в іншому місці, у районі вул. Коперника – там, де воно ось уже 400 років існує досі! Існує у формі, яку йому надав інший *Genius loci* – Амброзій Прихильний.

Кажуть, він був не надто талановитим архітектором, але дуже вправним будівничим. І хоч не мав нащадків і від нього відцуралася родина з далекої Італії, знайшов силу і мудрість правильно розпорядитись маєтком, заробленим чесною і важкою працею, – віддати його на потреби закладу Лазаря, який і збудував своїми руками. Так ці двоє мужів звели собі пам'ятник водночас і на землі, і на небі.

Чи от Захарій Авдиківський – багатолітній керівник закладу Святого Лазаря. Він не зумів втілити мрію – прокласти шлях до незалежності українського народу під час подій “Весни народів” 1848 р., але став опорою для іншого світоча нації, свого племінника Маркіяна Шашкевича. У закладі Святого Лазаря майбутній “Будитель” провів найскладніший, але водночас найважливіший етап життя – пов’язаний із боротьбою за свої ідеали та становлення особистості. Спілкування із найзаповзятішими та найосвіченішими українцями Львова, з одного боку, а з іншого – проживання серед найзнедоленіших та допомога їм, сформували у нього прагнення так само допомагати і служити власному народові.

Тут Маркіян Шашкевич створив читанку для дітей, а згодом вперше виступив з проповіддю під час служби українською народною мовою. Із закладом Лазаря пов’язана й історія знакової для українського народу праці Маркіяна Шашкевича – альманаху “Русалка Дністрова”. Тут про нього знали ще задовго до публікації, а Захарій Авдиківський став ключовим фундатором видання.

Вже у наші часи костел Святого Лазаря і найстаріша частина шпиталю знову запрацювали для національного відродження та освіти дітей. Давні споруди стали другим домом для хорової школи “Дударик”, а сама капела та її засновник Микола Кацал вдихнули у них друге життя. Як колись звідси українська мова пішла з народу в офіційний вжиток, так і тепер тут співочі традиції українців набувають найвищого професійного рівня.

А Екуменічне братство, яке заснував невтомний Микола Кацал, коли у храмі Святого Лазаря почергово правили, а водночас і вчилися співжити, різні українські конфесії! Чи не воно, за зразком Вервечкового братства XVII ст., теж принесло власні плоди – ми врешті вибороли свою помісну Церкву.

Водночас доля посприяла тому, що інша частина закладу перейшла у дбайливі руки Львівської політехніки. Тут, за прикладом Маркіяна Шашкевича та Захарія Авдіковського, створюють та друкують книги у видавництві. За прикладом Амвросія Прихильного навчають архітектурі та будівництву, Августа Мошинського – хімії, Марка Острогорського – творити стартапи та починати власну справу.

Ніхто з усіх цих людей не був святим та ідеальним, але вони мали мету і, долаючи труднощі, йшли до неї. Так, як долали їх під опікою Святого Лазаря й ті, кого безжальна доля змусила доживати тут віку. Хоч і вони не були геть безталанними: скажімо, тут мешкав один із найкращих скульпторів Львова XIX ст. Павло Ойтеле.

Упродовж понад 400 років всі ці найрізноманітніші люди залишали тут часточку свого серця, утворивши унікальний фрагмент Львова, який справді вартий дослідження.

Ідея виконати це дослідження та опублікувати його результати виникла понад десять років тому. Тоді ми намагались зробити це разом з Миколою Кацалом. Не судилося. Вочевидь, не прийшов час.

І ось 2021 р., коли якраз минало 400 років від заснування шпиталю Лазаря та 50 років від створення “Дударика”, плани почали реалізовуватись – завдяки підтримці ректора Львівської політехніки Юрія Бобала.

І виявилось, що таку саму ідею виношував та вже виконав чимало роботи професор Микола Бевз. Його дослідження кварталу забудови шпиталю Лазаря, яка перейшла до Львівської політехніки, та формування історико-містобудівних студій відкрили для нас зовсім не досліджену частину історії шпиталю.

Об’єднала наші зусилля редактор та журналіст Тетяна Вергелес, відтак вийшло видання, яке можна вважати початком дослідження цієї унікальної ділянки міста: намоленої й наспіваної, просякнутої добром і милосердям, де творилась проста читанка та видають грубі розумні книжки, де проводились алхімічні досліди і зароджуються найсміливіші стартапи.

Задум дослідити минуле й сучасне комплексу Святого Лазаря виник завдяки моїй Дружині Галині. Світлій пам’яті Дружини присвячую мої тексти, які ввійшли до цієї книжки.

Богдан Білан, історик, журналіст